

Felsefe Kırıntıları Şüphe

– Ömer Faruk · 26 Ocak 2012

Çok mu şüphesiniz? Her şeyden, herkesten şüphe eder misiniz? Haksız yere bir insandan şüphelendiğinizde sonradan pişmanlık duyar mısınız? Şüphenin bazen dostlukları bozduğunu, yuvaları dağıttığını, yaralanmalara hatta ölümlere yol açtığını biliyor musunuz? Paranoyak dediğimiz akıl hastalığının en başta gelen özelliklerinden birinin “aşırı şüpheli”lik olduğunu söylesem şaşar mısınız? *** Peki nedir bu şüphe? Şüphe hayal kurma, rüya, akıl yürütme gibi bir düşünmedir ve dört çeşittir. Bizim yukarıda verdiğimiz örnekler sıradan(adi) şüphedir. Sıradan(adi) şüphe bireylerin gündelik yaşamdaki olaylarla ilgili olarak duydukları şüphedir. Kocasının eve geç kalmasından şüphelenen bir bayanın düşüncesi, bir arkadaşımızın hakkımızda dedikodu yaptığını zannetmemiz, bir şeyimiz çalındığında bazı insanlardan kuşku duymamız gibi birçok örneği daha bu şüphe çeşidi ile ilgili olarak gösterebiliriz. * İkincisi İlkçağ’da birer felsefi akım olarak ortaya çıkan Sofistler’de ve Septikler’de görülen şüphedir. Doğmatizm’e bir tepki olarak doğmuşlardır. Bunlardan bilhassa Septikler’deki ,insan bilgisi ve hakikatle ilgili olarak ortaya konulmuş olan kesin bir şüphenin ifadesidir. Mesela Septik filozof Pyrron’a göre “Gerçekte hiçbir şey,ne güzeldir ne de çirkindir.Ne doğrudur,ne de yanlıştır.Herşey insanların kabullerine ve törelere dayanır.Bu nedenle nesnelere ne olduğunu bilemeyiz.” Fazla felsefi terimlerle sizi yormadan şunu da ekleyelim: Septikler bu aşırı şüpheliçilikleri sonunda “insanların yargı vermektan bile kaçınmaları gerektiğini” söylemişlerdir. * Üçüncüsü bilimsel şüphedir. Sofist ve Septiklerin Doğmatizm’e karşı insan zihnini uyarması bilimsel şüpheyi hazırlamıştır. Bilimsel şüphe, bilimle uğraşan bir insanın hakikati bulmasını, hataya düşmemesini sağlar. Bilim adamı araştırmasını yaparken yaptığı açıklamalardan ve ortaya attığı hipotezden şüphe eder. Ama deney bunları doğrularsa bu açıklamalar kanun halini alır ve şüphe ortadan kalkar. Bilimsel şüphe, hakikate ulaşmak için bilim adamı tarafından bir “araç” olarak görülürken İlkçağ şüpheliçilerinde bir "amaç"tır. Çünkü onlar “şüphe etmek için “ şüphe etmişlerdir. * Dördüncü ve son olarak da Descartes(Dekart) ve Hume(Yum)’da görülen metodlu şüphe vardır .Descartes ve Hume şüpheden faydalanarak akıl yürütme yoluyla birtakım doğrulara, hakikatlere ulaşmışlardır ki onların başvurdukları bu yola metodlu şüphe denilmektedir. Gene fazla detaya girmeden kısaca şunu da söyleyelim: Mesela birçoğunuzun duyduğunu zannettiğim Descartes’ın “Düşünüyorum,öyleyse varım” sözü bu metodla varılan bir sonuçtur. * Şüphelerimizin bize, çevremize ve insanlığa zarar vermemesi dileğiyle....